

vakfedenin malikiyetinden ayrılarak ve Allah'ın (toplumun) malikane haline gelir.[11] Ebu Hanife'nin tarifi şöyledir: Vakıf, mal olan bir ayn'ı, vakfedenin malikiyetinde alıkoymak ve gelirini yoksullara veya başka hayır yollarına tasadduk etmekten ibarettir.[12] Malikiler, vakıfta ebediliği (te'bid) şart koşmazlar ve kısa süreli vakfı da geçerli sayarlar. Bir ev, dükkan veya araziyi belli süre için kiraya verip, kira bedelini hayır yoluna sarfetmek gibi.[13] Vakfın sebebi;Allah'ın Teala (cc)'nin rızasına yakınlaşmayı talep etmektir"[14] (Dürrü'l Muhtar'da "Vakfın sebebi, dünyada insanlara ihsan ve ikramı, ahirette sevabı irade ve kasdetmektir" hükmü kayıtlıdır. Mahiyeti aynıdır). Allah'a yakın olmayı arzulamak, O'nun rızasını tahsil etmektir;alışmaktır.[15] Esasen vakıf hadisesi, Allah'ın Teala'ya iman ve hesap gününe hazırlanma şuru ile yakından alakalıdır. Nitekim ilk vakıf Hz. İbrahim (a.s)'in gayretiyle vücut bulmuştur.[16] Halilullah'ın Rahman vakfının özelliği budur. İslam'dan önce Arabistan'da bilinen en eski vakıf Mekke'deki Kabe'dir. Kabe, yeryüzünde ilk mabed olarak kabul edilir ve yapının temelleri Hz. Adem'e kadar dayandırılır. Bugünkü Kabe şeklinin İbrahim Peygamber ve oğlu İsmail(a.s) tarafından inşa edildiği Kur'an-ı Kerim'de bildirilir.[17]

İbnü'l-Kayyim'in Şafii (rha):"Allah'ın Teala'nın rızasını kazanmak maksadıyla yapılan vakıf; cahiliyet ehlinde sadır olmamış, Maliki ve Hanefi tarafından vaki olmuştur"[18] Esasen vakfın hükmü; vakfedilen şeyin, vakfeden kimsenin malinden ayrılması ve Allah'ın Teala (cc)'nin malikane hükmüne girmesidir.[19] Bu sebeple; alış-verişe, hibeye ve mirasa konu olamaz. Malikin bir kısmını vakfetmek isteyen kimse; vakfedeceği şeyin mahiyetini, ne içeren vakfettiğini ve nasıl kullanılmasını gerektiğini kat'i olarak beyan etmelidir. Vakfın hükmü; malikin vakfedildiğine delalet eden hususi lafızlarıdır. "[20] İMAN EDİP İNFAK ETMEK, PAYLAŞMAK MALİKİ, MANİFİ, İNFAKİ, ZELİLİĞİDİR Günümüzde insanların en muhtacı; olduğu ahlak çöküntüsüdür. Sadece kendisini düşünün, devamlı kendi ayrıcalıklarının derdine düşünün ve bunların nimetleri nefsinize layık görün; bir insan, bu haliyle varlıkların en alt seviyesine düşmektedir. Çünkü, insanın dışındaki her varlık, az da olsa bir başkasına hizmet eder, fayda verir. Sadece kendisi içeren yaratılmış hiçbir varlık yoktur. Bu varlıklar içinde en şerefli varlık olarak yaratılan insanın, sadece kendisi içeren yaşamı, insanlara faydalı işlerden ayrılmaması, hayır nedir bilmemesi, iyiliği sevmemesi ne kadar önemlidir. Kainata ibretle bakarsak şunu görürüz: Bunların yerleri, görevleri ve içeren insanın hizmetine verilmiş, ona boyun eğdirilmiş ve ihtiyaçları için feda edilmiştir. Yani kainat insana infak edilmiştir. Bu durum insandan değil, Rahman ve Rahim olan Allah'ın rahmet ve kudretinden kaynaklanan bir ihsandır. Yoksa insanın bir tek hücreyi yaratma ve yaşatma imkanı olabilir mi? İnsan her şeyi ile hazır bir aleme getirilmiş, kendisine üstün kabiliyetler ve geniş yetkiler verilmiştir. Bunun için insandan başka bir vazife beklenmektedir. İnsana düşününce vazife, kainattaki bunca rahmeti görünce Yaraticısını tanımaktır. Onu tanıyan sever, seven emrine itaat eder. İtaatin aslı rızadır. Rıza, teslimiyeti gerektirir. Teslimiyet haya ve edep ister. Bunların bunlar Yaraticıyı tanımaktan ve ona saygıdan kaynaklanır. Bu hale marifetullah denir. Marifetullah Allah'ın;yi şeksiz şekilde;phesiz bir şekilde tanımak ve sevmektir. Bu hal kalple olur. Kalp gaflet ve isyan gibi manevi kirlilerden arındırılır ve ilahi nurla aydınlanırsa, Yaraticısını tanıyarak, sever ve rızasına ulaşmak için can atar. İlahi nurla aydınlanamayan bir kalp ve akıl, eşyayı gerçeğe haliyle tanıyamaz. İçerisinde saklanan mana ve hikmeti okuyamaz. Her şeyin

Yüce Allah'ın iradesi, rahmeti, kudreti ve hikmetiyle vücut bulduğunu, O'ndan gelip ona döneceğini anlayamaz. İnfak iman ve ilimle olur. İnfakın her zerrisi rahmet sebebidir. İnfak her yünüyle israftan ayrı bir şeydir. İkisinde de mevcut imkanı kullanma, malı elden ¸ıkarma ve harcama vardır. Fakat israfta his ve şehvet söml; konusudur. İsaftaki hedef Allah'ın rızası değildir. Nefsin hevasıdır. İsrafın her türlüsü zarardır ve haramdır. Müsrif, Allah'ın Teala'nın kendisine verdiği nimetleri hedef ve hikmetine göre kullanmayan, nimetleri haram olarak harcayan ve haddi aşan kimse demektir. Herhangi bir azası ile günah işleyen kimse, o azaya bahşedilen hayat, kudret, hikmet, ibret ve yaratana muhabbet nimetlerini israf etmiş demektir. Kamil müminin en önemli sıfatları eminlik ve cömertliktir. Mümin, insanların hatta hayvanların bile kendisinden emin olduğu ve fayda gördüğü kimsedir. Mümin emindir ve emniyet verir. ¸nkü o, Cenab-ı Hakk'ın “el-Mümin” ismi şerifinin tecellisine mazhar olmuştur. Cenab-ı Hakk'ın bir güzel ismi de “el-mümin”dir. Allah (c.c) emindir, emniyet verendir. O, dostlarını üzmez ve kendi hallerine terk etmez. Onlara verdiği sözden dönmeyiz. Allah'ın Teala düşmanlarına bile haksızlık etmez. Haksızlığı kendisine ve kullarına haram kılmıştır. Bütün yaptıkları rahmet ve adalettir. Bu ilahi ahlak mümine öyle yansımıştır ki sonunda mümin, Yüce Allah'ın boyasıyla boyanmış ve bu ahlak kendisinden hi¸ ayrılmayan bir sıfat halini almıştır. Onun i¸in Cenab-ı Hakk, mümini Kur'an'da ¸ok kere bu isimle anmıştır. Bütün mahlukat ger¸ek müminden yana emniyet ve selamet i¸indedir. Onun i¸in mümin nefesine ve başkasına zulüm edemez. Bütün davranışları şefkat ve adalet olmalıdır. Müminin cömertliği ise Rahman ve Rahim olan Allah'ın Teala'yı yakinen tanımasından ileri gelmektedir. Arifi billah Hakim et-Tirmizi'nin belirttiği gibi, “Ger¸ek İslam, Allah'ın Teala'nın haklarını korumak i¸in malını ve canını onun yolunda vermekten ibarettir.”[21] Allah yolundaki infak, kalpteki iman ve irfan i¸in bir öl¸üdür. Allah i¸in malını veremeyenler canını hi¸ veremezler. Malından ve canından cimrilik edip Hakk'ın ve halkın hukukunu ¸ığneyenler, dünya ve ahiret mutluluğuna eremezler. Ruhun saadeti Allah i¸in sevgi ve hizmette gizlenmiştir. İnfakın ¸eşitleri pek ¸oktur. İnsan Allah'ın Teala'nın kendisine bahşettiği maddi-manevi her türlü nimetten başkasına harcayabilir. Hayatta olan herkesin, başkasına ikram edebileceği bir ¸eşit nimeti muhakkak vardır. Yeter ki insan o nimetten gafil ve cömertlik şerefinden mahrum olmasın. Allah'ın Teala'yı yakinen tanıyan müminler, canları dahil bütün sahip oldukları şeylerin ger¸ekte ona ait olduğunu bilirler. Onun i¸in bütün benlikleriyle onu severler. Bu öyle bir sevgidir ki ondan birazcık tat alanlar, Yüce Mevla'nın rızası i¸in canlarını ve mallarını hi¸ ¸ekinmeden feda ederler. Allah'ın Teala bu kişileri bize şöyle tanıtmaktadır: “İnsanlardan öyleleri vardır ki, Allah'ın rızasına ulaşmak i¸in kendisini feda eder.”[22] Allah i¸in canını severek veren kimsenin, malını verirken kalbi korkar, eli hi¸ titrer mi? Elbette ki hayır. Ama bu hal sevgi ile olur. İşte bu sevgi zor işler başarır. O zaman kalp boş korkulardan kurtulur ve huzura ulaşır. Büyük müfessir Fahrudin Razi (rah) şöyle diyor: “Allah i¸in din yolunda yapılan bütün mücadele, mücadele ve masraflar bu ayetin övdüğü fedakarlığa girmektedir.”[23] Erkek-kadın her mümin, az da olsa bu ahlaktan bir pay sahibi olabilir ve olmalıdır. Böylece Yüce Yaratıcıyı tanımanın tadını almalı, onu sevmenin farkını ise göstermelidir. Arifler, “Bir kalbi Allah sevgisi doldurduğu zaman, onun korkusu gider; kalp kuvvetlenir ve sevin¸le dolar.” diyor.

güzel bir sosyal hizmet tesisidir. Vakfa saygı, tarihe saygıdır. Vakıf; iman, sevgi ve manevi olgunluğun mahsulüdür. Vakıf; sevgi sembolü, insanlık dolu bir fazilet yoludur. Vakfa hizmet; halka hizmet, halka hizmet ise; hakka hizmettir. Vakıf; diriye şefkat, rahmet vesilesidir. Vakıflar; varlıklarını vatan ve milletine armağan edenlerin eserleridir. Vakfa hizmet kültürü ve sanata hizmettir. Vakıflar; geçmiş saygı, geleceğe teminattır. Vakıf, bir hizmetin gelecekte de yapılması için belli şartlarla ve resmi yoldan ayrılarak bir topluluk veya bir kimse tarafından bırakılan mal, para olarak tanımlanmaktadır. Bizim geleneğimizde vakıf önemli bir yer tutmaktadır. Geçmişte kurulan vakıfların kurucuları vakıflarının işletilmesi ve geliştirilmesi sırasında yaşanacaklar için hem dua hem de beddua bırakmışlardır. Bu yüzden oğul kimse vakıf konusu olunca son derece temkinli davranır. Vakıf duası; Her kimse ki; Vakıflarımın bekasına ve gelirlerinin artırılmasına itina gösterirse, bağışlayıcı olan Allah'ın Teala'nın huzurunda ameli güzel ve makbul olup, malı kaybetmeye sayılamayacak kadar okulsun, dünyaya ve ahiretten korunsun ve muhafaza edilsin..." Kanuni Sultan Süleyman Vakfiyesinden... Hicri 950 - Miladi 1543 Vakıf Beduası; "Allah'a ve Ahiret güzel inanan, güzel ve temiz olan Hazreti Peygamberi tasdik eden, Sultan, Emir, Bakan, köle veya beylik herhangi bir kimseye, bu vakfı değiştirmek, bozmak, nakletmek, eksiltmek, başka bir hale getirmek, iptal etmek, işlemez hale getirmek, ihmal etmek ve tebdil etmek helal olmaz. Kim onun şartlarından herhangi bir şeyi veya kaidelerinden herhangi bir kaideyi bozuk bir yorum ve geçersiz bir yorumla değiştirir, iptal eder ve değiştirilmesi için uğraşır, fesh edilmesine veya başka bir hale dönüştürülmesine kastederse, haramı işlemiş, günah girmiş ve masiyetleri irtikab etmiş olur. Böylece günahkarlar alınlarından tutularak cezalandırıldıkları için Allah onların hesabını onlara verir. Malik onların isteklisi, zebaniler denetlisi ve cehennem nasibi olsun. Zira Allah'ın hesabı hızlıdır. Kim bunu işittikten sonra, onu değiştirirse onun günahı, değiştirenler üzerindedir. Kuşkusuz O, iyilik edenlerin ecrini zayi etmez..." Kanuni Sultan Süleyman Vakfiyesinden... İSLAM VAKIF MEDENİYETİDİR (SADAKA-İ CARIYE): Vakıflar Türk-İslam dininin her yerinde milli vicdandan birer güzellik, şefkat abidesi şeklinde doğmuş ve gelişmiştir. Kurulan vakıflarla gündelik hizmetler okulu, eşitlik Yurdun onarımı, düşman saldırısından korunması, sosyal adaletin sağlanması gibi ana hedeflere yönelik olan vakıfların kuruluş amaçları daha okulu sosyal amaçlıdır. Tarihe dönüp bakarsanız, ecdadımızın fethettikleri şehirleri yakıp yıkmak yerine, vakıflar kurarak ihya ettiklerini görürsünüz. Camiler, medreseler, kervansaraylar, darüşşifalar, hamamlar, bedestenler ve arşılar. Ve daha niceleri... Zaten müslümanlıkta yakışan bu değil mi: İnsanı inşa etmek için bir medeniyet inşa etmek. Ecdadımız vakıf sistemi ile hem yaşadıkları mekanları, hem de kendi günahlarını zenginleştirdiler. Akla gelebilecek her alanda, insana ve hayvanlara hizmet edecek vakıflar oluşturdular. Bu vakıfların kuruluş maksadını anlatan kitabelerde bir medeniyetin ruhu yansır. Yeryüzünde ne için bulunduğu bilen, mahluka hizmetin Halik'a hizmet olduğunu kavramış, dünya hayatını ebediyetin tarlası olarak gören bir ruh. O kitabelerde bir kaygıyı da hep görürsünüz; hizmetin aksamadan devamı kaygısını.[27] İslam tarihinde vakıflar, insanların ve başka canlıların faydasına olan eşitlikli hizmetleri yerine getirmek üzere kurulmuştur. Ziya Kazıcı, İslami ve Sosyal Amaçlı Vakıflar, 45 (Marifet Yayınları) Osmanlı'da en çok coğrafyalarda yaşayan insanların sosyal ihtiyaçlarını karşılamada ve hayat standartlarını yükseltmede en etkili unsurlardan birisi de şüphesiz vakıf tesisleri olmuştur. İlk vakfın Rasul-i Ekrem (s.a.v) tarafından kurulduğu rivayet edilir. Kaynaklarda bildirildiği üzere, Muhayrik

isimli yahudi bir zat Uhud harbine katılmış ve mallarının Peygamber Efendimiz(s.a.v)'e teslim edilmesini, O'nun da dilediği şekilde bu malları kullanmasını vasiyet etmişti. Muhayrik vefat edince, Efendimiz (s.a.v) de ondan kalan bahçeleri eşitli hayır işlerine vakfetmişti. Mallarıyla ilk vakfın yapıldığı Muhayrik'a gelince; garip ve derslerle dolu bir tecelli, man olup olmadığı konusunda kesin bir bilgi bulunmuyor. Dinimizdeki vakıfla ilgili kaynaklık etmesi bakımından şu olay nemlidir: Hz. Ömer (r.a), Hayber'deki arazisiyle ilgili olarak Efendimiz (s.a.v)'e mülk racaat ediyor. Bu arazinin çok kıymetli olduğunu belirttikten sonra, ne yapacağı hakkında Allah'ın Elçisi'nden tavsiye istiyor. Efendimiz (s.a.v) de "Onu dilediğin şekilde kayıt altına al, gelirlerini ise tasadduk et!" diye buyuruyor. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a) o araziye satılmayacak, hibe ve miras olunamayacak şekilde insanların faydalanmasına bırakıyor. Bunu yaparken de, araziyle ilgili görevlilerin bu arazinin mahsullerinden aşırıya kaçıp ticaret yapmamak kaydı ile yemesinde ve arkadaşlarına yedirmesinde sakınca olmadığını, fakirlere, miskinlere, yolculara, kölelere, esirlere, Allah yolunda cihad edenlere ve kılıcı; ehline tasadduk ettiğini açıklıyor. Kemal Söyleymanoğlu, Semerkand Dergisi, 2001 Kasım Hz. Peygamber (s.a.v) Medine'deki hurma bahçesini vakfedip, hasılatını İslam'ın müdafaası ve acil ihtiyaçlara tahsis etmiştir. Fedek hurmalığını da yolculara vakfettiğini biliyoruz. Ashab-ı Kiram da O'nun yolundan yürüyerek eşitli vakıflar kurarak insanlığa hizmette yarışmışlar. Mesela Cabir (r.a): "Ben, muhacir ve ensardan mal ve kudret sahibi bir kimse bilmem ki vakıf ve tasaddukta bulunmuş olmasın." diyor. Tarih boyunca vakıflar toplum hayatında önemli roller üstlenmiştir. Müslüman toplumlarda vakıflar, devletin yetişemediği alanlarda, kamu hizmet ve yatırımlarını tamamlayıcı sivil inisiyatif ve görevler olarak faaliyet göstermişlerdir. Osmanlı'da vakıf anlayışına bakıldığında, Uygurlardan başlayıp Selçuklulara uzanan Doğu tesirini ve Roma İmparatorluğu'ndan başlayıp Bizans İmparatorluğu'na uzanan Batı tesirini birlikte görmekteyiz.[28] Osmanlı; vakıf anlayışını, tarihten devraldığı bu fiziki mirası ve vakıf kültürünü; hem geliştirmiş hem de eşitlendirmiştir. Bu hukuki müesseseler, İslam memleketlerinin, dolayısıyla Osmanlı'nın, sosyal ve iktisadi hayatının gelişmesinde önemli rol oynamıştır.[29] Vakıf sisteminde hukuki statüye sahip, sürekli arz eden, müesseseleşmiş, sosyal bir yardım faaliyeti vardır. Bu manada, hem Selçuklu'da hem de Osmanlı'da faaliyet gösteren vakıflar, İslam hukukunun kendisine kattığı birikim ve sağladığı altyapıyla iyiden iyiye gelişmiştir. Vakıf kurumu en büyük gelişimini, sosyal hayatta yardımlaşma ve dayanışmaya çok önem veren İslam dininin ortaya çıkmasından ve Selçuklu; Türk devletleri tarafından kabul edilmesinden sonra sağlamıştır.[30] Tarih boyunca büyükler, insanlığın istifadesi için çok eşitli hayır kurumları inşa etmişler ya da buna vesile olmuşlardır. Vakıflarda görevlenen hizmet ruhunun ne derece kökleştiği ve yaygınlaştığı, bunların verdiği hizmetlerle de anlaşılabilir. Bu sayılabilecek eşitlemeler aslında her dönemde yapılabilen ama günümüzde farklılık arz eden hususlardır. Fakir, dul, köksüz ve borçlulara para yardımı yapmak; halka meyve ve sebze dağıtmak, alışamayacak derecede yaşlanan kayıkçı ve hamalların bakımını sağlamak, çocukların emzirilmesini sağlamak, evlenecek gençlere kızlara hazırlamak, kase ve bardak gibi kap kacak kıran hizmetçileri, efendilerinin azarlamalarından korumak; kuşlara yem vermek, çocuklara oyuncak almak, yolcuların ihtiyaçlarını karşılamak, yetimleri büyütmek, talebelere burs, kalacak yer temin etmek, işsizlere iş bulmak, ırak yetiştirmek, müflis ve borçlulara yardımcı olmak, bekçileri evlendirmek, hayvanları himaye etmek; cadde ve sokakların temiz

tutulmasını sağlamak, sokaklara atılan tükürük ve benzeri maddelerin üzerine kül düktürmek gayesiyle görevliler tayin etmek;[31] su kanalları, su kemerleri, ¸eşmeler, buzlu su veya şerbet dağıtılan sebiller, kuyular, medrese, hanlar, hamamlar, camiler, yollar, kaldırımlar, köprüler yapmak ve bunların finansmanını sağlamak amacıyla ¸ok sayıda vakıf kurulmuştur. Ayrıca hastaneler, vakıflar aracılığıyla hizmet vermiş, doktorlar ücretlerini vakıflardan almışlardır.[32] Vakıf hastanelerinde her din ve ırktan insan tedavi ediliyor, gerekirse ücretsiz ila¸ veriliyor, doktor temin ediliyordu. İmaretlerde yoksullara, yolcu ve misafirlere her gün bir-iki üğün yemek veriliyordu. Bunların yanı sıra, efendileri azarlamasın diye kase, bardak ve kap-kacak kıran hizmet¸ilere verilmek üzere para vakfı yapan hayırseverler bulunuyordu. Akla gelebilecek her hayır, vakıflar aracılığıyla yerini buluyordu. Mesela kaleminde mürekkep kalmayanlar i¸in "Mürekkep Vakfı" bile kurulduğunu hayretle öğreniyoruz. Halka meyve ve sebze verilmesi, ¸alışamayacak derecede yaşanan kayık¸ ve hamalların bakımının temin edilmesi, ¸ocukların emzirilmesi, yol ve sokakların temizliği i¸in tükürük gibi tiksindiren şeylerin külle üzerinin kapatılması, oyuncaksız ¸ocuklara oyuncak alınması gibi daha bir¸ok hizmet i¸in vakıflar bulunuyordu. İşte Peygamber Efendimiz(s.a.v)’in hareketiyle hayat bulan bu değerlere gönül vermiş nice müslüman, daha ilk dönemlerden itibaren pek ¸ok vakıf kurmuşlardır. Canını bu değerler uğruna feda ederken, kendisi öldükten sonra da devam edecek bir hizmete malını da seferber etmiştir. Bu seferberlik bir ¸ığ gibi büyümüş, Abbasiler döneminde vakıflardan sorumlu nazırın tayinini zorunlu kılmıştır. Özellikle Osmanlılar döneminde vakıflar devletten sonra ikinci büyük gü¸ haline gelmiş, üke topraklarının ¸ok büyük bir bülümü vakıf araziler haline dönüşmüştür. Bugün modern dünyanın savunduğu sosyal devlet anlayışının ¸ok ilerisinde bir model oluşmuştur. Hatta bir yazar haklı olarak şöyle bir tespitte bulunur: "Osmanlı İmparatorluğu devrinde pek büyük bir inkişafa mazhar olan vakıflar sayesinde, bir adam vakıf bir evde doğar, vakıf bir beşikte uyur, vakıf mallardan yer ve i¸er; vakıf kitaplardan okur, vakıf bir mektepte hocalık eder, vakıf idaresinden ücretini alır ve öldüğü zaman kendisi vakıf bir tabuta, konur ve vakıf bir mezarlığa gümüldürdü. Bu suretle beşeri hayatın bütün icaplarını ve ihtiya¸larını vakıf mallarla temine pekala imkan vardı." [33] Rasulullah Efendimiz(s.a.v) ile bağlayan vakıf hizmetinin, günümüze kadar binlerce takip¸isi oldu. Müslümanlar sadaka-i cariye olarak evlerini, tarlalarını, bah¸elerini vakfettiler. Bu vakıflarla eğitimden sağlığa, güvenlikten savunmaya, dul ve yetimlerden yolda kalmışlara, kısaca akla gelebilecek her ihtiya¸ sahibine ve sahasına hizmet verdiler. Batılı ve Doğulu bir ¸ok araştırmacıya göre İslam medeniyetinin üzerinde yükseldiği en önemli kurumlardan birisi vakıftır. Elmalılı Hamdi Yazır merhuma göre ise vakıf hizmeti, toplumları medenileştirecek ve seviyesini yükseltecek olan en doğru yoldur. İslam hukukundaki vakıf anlayışı ile günümüzdeki bir tüzel kişilik olan vakıf anlayışı arasında kapsam a¸ısından farklılıklar bulunuyor. Günümüz mevzuatında İslam hukukundaki vakıf müessesesi yerini korumuş, ancak faaliyet kapsamı genişletilmiştir. Buna göre vakıflar, tüzüklerinde yer alan hizmetleri ger¸ekleştirebilmek i¸in hibe, sadaka ve diğer her türlü yardımı kabul edebilmektedirler. Ticari faaliyetler yanında bir¸ok farklı girişimlerde bulunabilmektedirler. Günümüzde faaliyet gösteren vakıf müteveli heyetleri, özellikle şu konuya dikkat etmek zorundadırlar: Vakfın malvarlıkları arasında İslam hukukuna göre vakfedilmiş olan mallar satılamaz, mülkîyet konusu olamaz, sadece

gelirlerinden faydalanılır. Vakfa yapılan hibe, sadaka gibi diğer yardımlar ise tamamen vakfın kuruluş gayeleri içindedir; kullanılabilir. Hatta hibe edilen taşınmaz mallar bile satılarak gelirleri vakfın gayelerine sarfedilebilir. Zekat ve diğer vakıf gelirleri, kesinlikle "zekat mesarifi" dediğimiz sekiz sınıf insana ulaştırılmalıdır. Bu konuda vakıf, sadece zenginlerle fakirler arasında posta görevi yapmış olur. Yapılan hayırların ve diğer çalışmaların sadece ve sadece Allah Teala'nın rızasını kazanmak olduğunu bu durumla hareket edenlerin kurtuluşu için emresinden olduğu bilinmelidir. Yüce Rabbimiz şöyle buyurur: "Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) infak etmedikçe bir eremezsiz." [34] Bir Müslüman'ın sıkıntısını gidermeyi düşünün; altına ve gümüşe tercih edenlerden bize kadar gelen bu fazilet geleneği, kaynağını o müminin kitaptan alıyorsa devamlılığını da elbette ki aynı kaynaktan sağlayacaktır. Ayet-i kerimelerde şöyle buyrulur: "Asıl iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitap ve peygamberlere iman edenlerin; mala olan sevgilerine rağmen, onu yakınlarına, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, (ihtiyacından dolayı) isteyen ve (günlük ihtiyaçları için) kölelere verenlerin; namazı dosdoğru kılan, zekatı veren, antlaşma yaptıklarında sözlerini yerine getirenlerin ve zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda (direnip) sabredenlerin tutum ve davranışlarıdır" [35] "Sonra anaya, babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, akraba olan komşulara, yakın komşulara, yanında bulunan arkadaşına, yolda kalanlara, sahip olduğunuz kölelere iyilik edin. Şüphesiz Allah, kibirlenen ve diğer insanların kimseyi sevmez." [36] "Sakın yetimi ezme" [37] "Kızlar ve zavallı çocuklara ve bir de yetimlere adaletle davranmanız hakkında Kitap'ta size okunan ayetler vardır. Sizin her yaptığınız iyiliği, muhakkak Allah bilir." [38] Zikredilecek pek çok ayet ve hadis olmakla birlikte hizmet ve hayır seferberliği olan vakıf medeniyetimiz, şefkat ve merhamet titizliğimiz böyle başlamış oldu. Onca günümüzün ve geçmişin büyük üstadları ve debdeleri içinde fani olan bu müminler; tamamlayanların bir manada derdi bitmez. O dert de "Adem odur ki, koya her yerde bir eser. Eseri olmayanın yerinde yeller eser" veciz sözlerle dile getirildiği gibi "teki aleme günümüzden sonra da hayırla yad edilmektedir. Günümüzden günümüzün zel sadır olur kaidesince yad edilmenin yolunu yordamını hayırdan yana bulanlar, amel defterlerinin rekabliğini sadaka-i cariye aradılar. Zira bir yoruma göre sadaka-i cariye vakfı işaret eder. Aslında çok söz gerek yok; merhum Ahmed Yesevi'nin "Nerde günümüzün günümüzün kırık, merhem ol sen, Öyle mazlum yolda kalsa hemdem ol sen, Mahşer günümüzün; dergahına mahrem ol sen!" dediği gibi insan bu dünyadan ötekine yalnız halis niyetle yapılan günümüzün amellerden başkasını günümüzün remez. Nitekim Rabbimizin de "Gece-gündüz, açık ve gizli, mallarını Allah içindedir; harcayanların kâfiratını; Rableri verecektir. Onlara korku yoktur, onlar ölmeyeceklerdir" [39] buyurduğu üzere yapılan iyilik ve hizmetlerle hayra günümüzün eğenlerin sevaplarında da rekablik olacaktır. Yalnız bu kadar da değil; insani duygularımızın zaafa uğradığı zamanımızda vakıflar aracılığıyla yapılan hizmetler nefsimizin terbiyesinde de pay sahibidir. Yaratılmışa şefkati, merhameti, sevgiyi, cömertliği öğrettiği gibi, dertli günümüzün illeri dertten kurtarıırken günümüzün zetilmesi gereken adab-ı muşeret kaidelerini de tazelememize sebep olurlar. Mesela hayır yaparken başa kakmamak, günümüzün şeritten sakınmak, nezaket sahibi olmak, tebessüm ve teşekkür etmek bunlardan sadece birkaçıdır. İnsan bunların kazancını hesap ederken "Daha ne olsun" diyor ama bir şey daha var; şayet vakıflar günümüzün nyesinde yapılan hizmetler manevi rehberlerimizin "İçimizde" ise, onlardan gelen feyz de ruhumuzun meşki oluyor. VAKIF MALINI KULLANMADA TİTİZLİK İşte gerek kuruluş amacı

gerekse yaşayış amacı sadece Allah Teala'nın rızası murad edilirken, vakıf mallarını kullanmakta da sadece Allah'ın rızası güdülerek yapılmalıdır. Kendi malımızı kullanırken nasıl ihtimam ve özen gösteriyorsak vakıf malını da o derece ihtimamla kullanılmalıdır. Ne yazık ki, kendi evimizde yapmayacağımız bir horlukla vakıf mallarını kullanıp onlara zarar veriyoruz. Ve işin en acı yanı da ne biliyor musunuz? O zararı, hizmet yaptığını sanan insanlar veriyor. Yaratan'ın rızasına ulaşmak maksadıyla yaratılanlara hizmet için kurulan vakıflar aynı zamanda binlerce insanın hakkının bulunduğu müesseselerdir. Bu yüzden oradaki en ufak bir hakka girme, aynı anda binlerce kişinin kul hakkına girmeyle neticelenir. Bu anlamda hizmetin hezimete dönüşmemesi, başka bir ifadeyle kanadından tuttuğumuzda bizi rızaya ulaştıracak hizmetin, kaybedenler halkasının ortasına düşürmemesi için azami dikkat göstermeliyiz. Allah Teala, kul hakkıyla huzuruna çıkmamamız hususunda bizleri uyarıyor. Çeşitli ayeti kerime ve hadis-i şeriflerde mana itibarıyla, “Ben hakkımı affedebilirim, ama kulumun hakkıyla bana gelersen, o affetmedikçe ben onun yerine seni affetmem” buyuruyor. Bunun yanında Rabbimiz'in dilerse kul hakkını da affedeceğine dair hadisler de var. Ancak bu çok özel lütfa mazhar olabileceğini kim garanti edebilir? Bunun için Peygamberimiz ve Allah dostları kul hakkı konusunda ciddi anlamda bizleri uyarıyor. Kul hakkı konusunda büyükler öylesine titiz davranmışlar ki, hayrete düşmemek mümkün değil. Mesela bir gün Beyazıt Bistami Hazretleri çamurlu bir yolda yürürken kayıp düşeceği an bir duvara tutunup destek alır. Ancak duvardan biraz toprak aşınıp dökülünce hemen o duvarın sahibini bulur ve helallik ister. Mecusi olan duvar sahibi “Sizin dininiz bu kadar hassas mı?” diye sorar şaşırarak. Beyazıt Bistami de, “İslam’da kul hakkı var, eğer bu dünyada helalleşilmezse, mahşerde ödemek çok zordur. Rabbimiz kulun her günahını dilerse affeder ama kul hakkını affetmiyor. Onun için, mutlaka burada helalleşmek lazım. Aksi halde, cennete ulaşmak mümkün olmaz” der. Özellikle tek tek helalleşme imkanı asla olamayacak kalabalıkların hakları altında kalmak, korkunç bir neticeye götürebilir insanı. Eskiden kul hakkından korkan insanlar, vakıf arazisinden geçtikten sonra ayakkabılarını dahi çıkarıp silkelerdi “Vakıf malının tozu bile bize bulaşmasın, onca insanın hakkı sorulmasın” diye. Kul hakkına girmemeye gayret etmeli ancak varsa da onu, mahşerin dehşetini düşünerek o güne bırakmamalı. Sadece beklemesi bile azap olacak o günde beklememek için, kişi alacağı hakkından vazgeçiriliyorken, binlercesinin hakkını ödeyebilmek nasıl mümkün olur? Kul hakkı öylesine önemlidir ki, Efendimiz (s.a.v) bir hadislerinde bizleri uyarır ve “Şehitlerin, kul borcundan başka bütün günahları mağfret olunur” sözleriyle buna vurgu yapar. Yani Allah dilemedikçe şehitlik bile kul hakkını kaldırmıyor. Yine Efendimiz aynı hususta, “Nefsimi kudret elinde tutan Allah’a yemin ederim ki, bir insan Allah yolunda üç defa şehit olsa bile, üzerindeki kul hakkı ödenmedikçe cennetteki makamına erişemez!..” buyurur. Kul hakkı vebali altında bulunan kimseleri, Efendimiz (s.a.v) “müflis” olarak niteleyip, durumlarını şöyle anlatır: “Benim ümmetimden müflis o kimsedir ki, kıyamet gününde namaz, oruç ve zekat ile gelir. Ama şuna sövmüş, buna iftira etmiş, onun malını yemiş, berikinin kanını akıtmış, ötekini dövmüştür de, sevabından bir kısmı şuna, bir kısmı buna verilir. Üzerindeki kul hakları ödenmeden önce hasenat tükenirse, onların günahlarından alınıp, buna yüklenir ve sonra cehenneme atılır”[40] Mesele çok açık. Kul hakkı bulunan kimse, amelleri salih de olsa hak sahipleri ile hesaplaşmadan cennete giremiyor. Hz. Osman’n yanlışıyla kulağını çektiği ve hatasını anladığında da

Fıkhı,III,187(Uysal Kitabevi) [16] İmam-ı Serahsi,el-Mebcut,XII,28 [17] Bakara suresi ayet-125;Al-i İmran suresi ayet-96-97;Maide suresi ayet-97;Hac suresi ayet-26 [18] İbn-i Abidin, Reddü'l Muhtar,Ale'd Dü'ri'l Muhtar,IX,238der. [19] Mustafa Efe,Fetevayi Hindiye,IV,498; Ayrıca, İbn-i Abidin,Reddü'l Muhtar Ale'd Dü'ri'l Muhtar,IX,242 [20] Mustafa Efe,Fetevayi Hindiye,IV,497 [21] Zebidi, İthafu’s-Sade,VIII,594.(Beyrut,1989) [22] Bakara suresi ayet-207 [23] Razi,Tefsir-i Kebir,V,175(Akçağ yayınları) [24] Abdullah b. Mahmud b. Mevdud el-Mavsılı,El-İhtiyar Li-Ta'lili'l-Muhtar,II,391(Ümit Yayınları) [25] Ali Sözer,Semerkand Dergisi,Şubat 2012 [26] Müslim,Vasıyye,Bab:3,Hadis No:14/1631;Ebu Davud,Vesaya,Bab:14,Hadis No:2880;Tirmizi,Ahkam,Bab:36,Hadis No:1376;Ahmed b. Hanbel,II,372;Darimi,Mukaddime,Bab:46,Hadis No:565;Nesai,Vesaye, Bab:8, Hadis No:3591 [27] Alper Erzurumlu, Semerkand Dergisi,2001 Kasım [28] Nazif Öztürk,Menşei ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar, 71(Vakıflar Genel Müdürlüğü) [29] Mehmet İpşirli,Osmanlıda Vakıfların Tarihi Gelişimi,72(Sivil Toplum Düşünce ve Araşt Dergisi,Sayı:1561) [30] Nazif Öztürk,Menşei ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar,137-148 (Vakıflar Genel Müdürlüğü) [31] Ziya Kazıcı,Vakıf Medeniyeti,172-174(Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi,Sayı:15) [32] Yusuf Manap,İslam ve Türk Vakıf Anlayışının Sosyal Temelleri,33(Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversi) [33] Mehmet Gayretli,Semerkand Dergisi,2001 Şubat [34] Al-i İmran suresi ayet-92 [35] Bakara suresi ayet-177 [36] Nisa suresi ayet-36 [37] Duha suresi ayet-9 [38] Nisa suresi ayet-127 [39] Bakara suresi ayet-274 [40] Müslim,Birr,Bab:15,Hadis No:59/2581;Tirmizi,Kıyamet,Bab:2,Hadis No:2418 [41] Rabia Suluk,Semerkand Aile Dergisi,Haziran 2008

[islam ve Hayat.Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)